

УДК 327.019.51[470:498]

Максименко І. В.

к. політ. наук, доцент,

кафедра міжнародних відносин факультету міжнародних відносин,

політології та соціології,

ОНУ імені І. І. Мечникова,

к. 32, Французький бульв., 24/26, м. Одеса, 65082, Україна

E-mail: maksymenko.iryna@onu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-1331-5485>

DOI: <http://doi.org/10.18524/2707-5206.2023.36.288709>

РОСІЙСЬКА ДЕЗІНФОРМАЦІЙНА КАМΠΑНІЯ В РУМУНІЇ: QUO VADIS, КРЕМЛІН?

Дезінформація та пропаганда визнається Кремлем таким самим інструментом зовнішньої політики та гібридних війн, як і інші методи примушення та залякування. Україна була одним з основних об'єктів застосування цього методу зовнішньої політики росії. Разом із тим інші держави Центральної та Східної Європи також відчують інформаційний тиск через поширення дезінформації та наративів, що мають виправдовувати дії російської держави та її агресію щодо окремих держав. Румунія, яка межує з Україною, а після незаконної анексії Кримського півострова перетворилася на сусідку російської федерації, потрапила до важливих об'єктів кремлівської дезінформації та пропаганди. Стаття присвячена вивченню особливостей російської дезінформаційної кампанії в Румунії, де відкрито демонструються антиросійські настрої. Існуючий дискурс щодо наративів та дезінформації Кремля в країнах Центральної та Східної Європи наголошує, що протягом останніх років росія почала змінювати підходи до кожної країни, використовуючи особливості регіонального контексту та внутрішнього становища для досягнення власних цілей. Метою статті визначено виокремлення основних меседжів, що розповсюджуються російськими ресурсами в румунському інформаційному просторі для визначення того, які саме цілі переслідує Кремль у цій державі. Застосування комбінації методів якісної методології, як-то: метод кейс-стаді, контент-аналіз документів і наукових праць, а також дискурс-аналіз інформаційних ресурсів, дозволяє надати відповіді на такі пошукові задачі: розкрити особливості сприйняття росії в Румунії; виокремити основні джерела поширення проросійських тез та інформації в румунських медіа; проаналізувати наративи, що культивуються в румунському інформаційному просторі, з тлумаченням їхніх реальних завдань та оцінкою того, яким чином вони можуть вплинути на громадську думку. У висновках узагальнюються результати дослідження із зазначенням того, які є прямі та непрямі цілі, що переслідує Кремль, розповсюджуючи ті чи інші меседжі та наративи.

Ключові слова: Румунія, росія, дезінформація, наратив, війна.

Постановка проблеми. Війна росії проти України найбільше вплинула на сусідні з Українською державою країни, що пов'язано з наявністю спільного кордону або проживанням на території України національних меншин цих країн, або через особливості відносин із росією. Румунія є однією з країн, що з перших годин повномасштабного вторгнення росії в Україну демонструє високий рівень стурбованості цими подіями. Це пояснюється значною румунською (151 тис. чол.) та молдавською (258,6 тис. чол.) меншинами (останню румунські офіційні кола

вважають бессарабськими румунами) на території України (Maksymenko & Maystrenko, 2017, p. 213). Крім того, Румунія є чорноморською державою та прямим сусідом росії після незаконної анексії Кримського півострова. Крім того, вона є державою-членом ЄС і НАТО, які проголошені супротивниками росії, для протистояння яким Кремль готовий використовувати всі засоби, які він має. Тож не викликає подиву, що Румунія стала однією з пріоритетних цілей для реалізації дезінформаційної кампанії Кремля, яка здійснюється за допомогою різних платформ та інструментів. Утім, враховуючи традиційно складні та суперечливі відносини між Бухарестом та Москвою, постає питання, які саме цілі переслідує росія, поширюючи дезінформацію та пропаганду в Румунії?

Аналіз попередніх досліджень. Значний вплив організованого розповсюдження фейкової та оманливої інформації став очевидним у країнах Східної Європи після активізації російської дезінформаційної війни проти України в 2014 році. Кремль розглядає дезінформацію та пропаганду як один з інструментів зовнішньої політики, такий, як інструменти жорсткого та м'якого примусу (Danciu, 2023; Rebegea, 2017). Більше того, розповсюдження дезінформації та пропаганди – це відомий підхід Кремля для надання більшої кількості доказів та аргументів своїм наративам, особливо під час військових дій. Так, М. Гріффін (Griffin, 2010), Г. Сімонс (Simons, 2006), А. Міскімон, Б. О'Лафлін та Л. Розел (Miskimmon, O'Loughlin & Roselle, 2012) зазначають, що уряди та політичні групи використовують засоби масової інформації для поширення певних наративів, які мають впливати на сприйняття та ставлення як внутрішньої, так і зовнішньої аудиторії на ситуацію щодо конфлікту, його причин та наслідків, потенційно зміцнюючи або розмиваючи громадську підтримку політики війни.

Наративи Росії після «холодної війни» здебільшого пов'язані з військовими загрозами, які виходять від розширення НАТО та місця Росії у світі (Bacon, 2015; Rumer & Sokolsky, 2022). Тому головною метою наративів Кремля було представлення політики росії як такої, що має оборонний характер та виправдовується протистоянням Заходу (Hutchings & Szostek, 2015; Miskimmon & O'Loughlin, 2017). Однак ці наративи не набули підтримки серед переважної кількості країн ЦСЄ, особливо Румунії, що змусило Кремль переглянути дезінформаційну складову політику в регіоні.

Наративи Росії щодо країн Східної Європи широко представлені в академічному дискурсі, де стверджується, що російська дезінформація та пропаганда добре підготовлені та враховують національні особливості, які відображаються в окремих наративах та стилі їх репрезентації (Čížik 2018; Havlíček & Yeliseyeu 2021). Так, у деяких країнах, зокрема в Румунії, Кремль змінив наративи від пропаганди та історичного ревізіонізму до розмивання історії, «постійного забування фактів», фальшивих тверджень і теорій змови, спрямованих на те, щоб відволікти, заплутати й ввести в оману громадську думку, а також посилити атмосферу страху й небезпеки (Danciu, 2023; Terracino & Matasick, 2022; Ventsel et al., 2021). Однак, проблемний характер відносин Бухареста з Москвою сприяв формуванню високої дезінформаційної стійкості Румунії, що спонукало Кремль поширювати переважно антизахідні та націоналістичні настрої, розвиваючи зв'язки з ультраправими та популістськими політиками та групами, які перегукуються та просувають націоналістичні, антимігрантські, ревізіоністські та інші неліберальні ідеї (Górka et al., 2018; Shentov et al., 2021; Tibričan, 2022).

Отже, метою дослідження є виокремлення основних меседжів, що розповсюджуються російськими ресурсами в румунському інформаційному просторі для визначення цілей, які переслідує Кремль.

Дослідження базується на якісній методології, яка включає метод кейс-стаді, контент-аналіз документів і наукових праць, а також дискурс-аналіз. Методологія дискурс-аналізу використовується для короткого опису наративів, представлених у румунському інформаційному просторі, із тлумаченням їхніх реальних завдань та оцінкою того, чи вони вплинули на громадську думку. Крім того, цей метод сприяє виявленню страхів і занепокоєння суспільства, які використовуються для просування проросійських наративів.

Особливістю даного дослідження є висвітлення російських наративів, що є найбільш розповсюдженими в Румунії, з метою розкриття головної мети, яку переслідує Кремль у їх поширенні, та визначення, який вплив вони можуть мати на відносини Української та Румунської держав в умовах затяжної повномасштабної війни росії проти України.

Виклад основного матеріалу. Основні підходи дезінформаційної кампанії росії в Румунії доцільно розглядати крізь призму сприйняття російської держави, яке ґрунтується на антиросійських настроях у суспільстві, на вірі в те, що росія є «природним ворогом» (Górka et al., 2018, p. 61). Таке ставлення формувалося під впливом складних і суперечливих двосторонніх відносин ще з часів російсько-турецьких війн. Під гаслом «звільнення від панування Османської імперії» росія вела війни на території Румунії, завойовуючи частину Балкан і сприяючи спустошенню цих земель. Політика царської росії щодо Молдови та Валахії викликала розчарування з поступовим сприйняттям російської держави як загрози серед румунів (Górka et al., 2018, p. 56–57).

Ворожнеча між двома державами посилювалася протягом ХХ ст., трансформувавшись у «перманентну відразу до росії» через її звичку захоплювати території (Górka et al., 2018, с. 10), що не сприяло взаємній зацікавленості в подальшому (Chifu et al., 2010). Ситуація змінилася після вступу Румунії до НАТО та ЄС, коли Кремль почав демонструвати свою ворожість Бухаресту. Крім того, тісна співпраця Румунії в сфері безпеки та оборони із США та її активна підтримка проєвропейської зовнішньої політики Молдови та України викликали роздратування росії, що призвело до посилення (дез)інформаційних кампаній у румунських ЗМІ з метою зменшення русофобських настроїв румунського населення (Gómez, 2023).

Разом із тим агресивна політика росії щодо сусідніх країн, зокрема протидія врегулюванню Придністровського конфлікту в Молдові, війна проти Грузії у 2008 р. та України у 2014 р. й пізніше, стала тригером для активізації негативного ставлення Румунії. Для порівняння, опитування за квітень і серпень 2010 р. показують зростаючий страх перед росією серед румунів (Chifu et al., 2010, p. 221); у 2015 р. 66% громадян Румунії негативно ставилися до росії, а 64% респондентів вважали війну 2014 р. в Україні загрозою для Румунії (Solodkyu & Racheru, 2016, p. 10). Цікаво, що ті самі 64% румунів вважали вторгнення в Україну ймовірним у січні 2022 р. (Krastev & Leonard, 2022). Крім того, згідно з опитуванням Avangarde у травні 2022 р. 64% румунів сприймають росію як ворожу державу, до якої 94% опитуваних не мають довіри (Nine O'clock, 2022b).

Втім, можна побачити, що зміна офіційного підходу Румунії до росії не була різкою. Поступову переоцінку місця російської федерації можна спостерігати

в румунських стратегічних документах. Стратегія національної оборони 2010 р. опосередковано згадувала росію в контексті незаконної присутності російських військ у Придністровському регіоні Республіки Молдова та російсько-грузинської війни, які вважалися дестабілізуючим фактором із тенденцією до зростання напруженості (Strategie Națională de Apărare, 2010, p. 11; p. 16). Незаконна анексія Криму росією у 2014 р. із подальшою мілітаризацією півострова і, таким чином, Чорного моря загалом стала водорозділом у сприйнятті Румунією російської держави. Так, дії Кремля щодо консолідації свого статусу сили в Чорноморському регіоні та збереження заморожених конфліктів розглядалися як підрич міжнародного права та міжнародного порядку, що впливатиме на безпеку та регіональну стабільність Румунії (The National Defense Strategy, 2015, p. 12–14).

У Стратегії національної оборони Румунії на 2020–2024 роки росія та її дії прямо згадуються як джерело додаткових ризиків і загроз, що сприяють погіршенню безпекової ситуації та стабільності в регіоні. У документі чітко зазначено, що посилення «наступальної позиції та агресивності / напористості російської федерації, доповнені тактикою дезінформації та пропаганди, яку вона використовує, призвели до ескалації існуючої напруженості в регіоні» (The National Defense Strategy, 2020, p. 23). Крім того, стратегія Кремля щодо «озброєння інформації» за допомогою нарративів, яка підриває розпливчасту співпрацю, водночас сприяючи поширенню безладу та сумнівів у регіоні, різко підняла занепокоєння щодо безпеки в Румунії (Rebegea, 2017).

У той же час Румунія демонструє «імунітет» (Górka et al., 2018, p. 32) або «органічний щит проти дезінформації та антипропаганди» (Gross, 2020). Посилаючись на складність історії та досвіду румунсько-російських відносин, аналітики стверджують, що немає підстав для радянської ностальгії. На відміну від країн Балтії чи Болгарії з їхньою великою російською меншиною, Румунія не настільки вразлива до нарративів Кремля через відсутність тісних культурних зв'язків чи сильного впливу російської православної церкви та наявності мовного бар'єру. Більше того, немає жодної потужної політичної групи з чіткою проросійською позицією. Деякі ультраправі групи чи популістські політичні сили, такі як Revista Rost і «Альянс за румунську єдність», які з'явилися в останні роки, не відіграють значної ролі. Економічно Румунія також менш вразлива до політики примусу з боку росії, оскільки частка товарообігу складає тільки 1,4% експорту та 4,8% імпорту (Trading Economics, 2023). Після російсько-української «газової кризи» 2009 р. Румунія посилити енергетичну незалежність, поступово зменшивши обсяги постачання російського газу за рахунок місцевого видобутку або імпорту російського газу через посередників.

Враховуючи зазначені чинники, постає питання: які саме нарративи використовує Кремль щодо Румунії? Розглянувши це питання, стане зрозумілим, у чому полягає мета дезінформації росії в Румунії.

Більшість аналітиків вважає, що Румунія є одним із тих випадків, які показують низьку ефективність російської пропаганди та нарративів, спрямованих на легітимізацію наступальної політики Кремля у Східній Європі та особливо щодо його повномасштабного вторгнення в Україну. Щоб проілюструвати цю оцінку, П. Гросс посилається на провал спроб росії переконати румунів у тому, що радянська армія була «визволителькою» Європи від фашизму (Gross, 2020). Коли ж стало зрозумілим, що такий підхід не сприяє поширенню проросійських настроїв у румунському суспіль-

стві, Кремль зосередився на пошуку «сенсаційних» історій і створенні альтернативної реальності шляхом ребрендингу фактів і подій (Moga, 2018, p. 269).

Основними джерелами розповсюдження наративів і дезінформації Кремля є офіційні пропагандистські канали (Russia Today, Sputnik), посольство російської федерації, а також проросійські акаунти в соціальних мережах, маргінальні, конспірологічні чи націоналістичні сайти, які поширюють створені Кремлем наративи та коментарі російських офіційних осіб (переважно Володимира Путіна, Сергія Лаврова, Марії Захарової). За даними Veridica, найактивніші джерела фаворитизації російських наративів і дезінформації пов'язані з людьми, які відомі своїми популістськими заявами проти вакцинації та захистом інтересів росії, а саме Козміном Гушею, Діаною Шошоаке та Йозефіною Паскаль. Використовуючи численні облікові записи в соціальних мережах (Facebook, Telegram, TikTok, Twitter), радіо- та телестанції (Gold FM, Antena 3, România TV) і вебсайти (4Media.Info, corectnews.com, gândește.org, National.ro, solidnews.ro та ін.), вони активно поширюють певні ідеї, які є відповідними наративам про виправдання вторгнення росії через провокації України, повне заперечення реальної війни або Україну як штучну та невдалу державу. Серед інших тем, які з'явилися після повномасштабного вторгнення в Україну, є «нейтралітет» щодо російсько-української війни та «мир / переговори» за будь-яку ціну з метою зменшення проукраїнських та антиросійських настроїв (Tibrigan, 2022). Ще одне спостереження пов'язане зі спробами вищезазначених ЗМІ розміщати новини про зустрічі Путіна з лідерами інших держав та зростання їхньої довіри до намірів Кремля досягти мирного вирішення конфлікту (CORECTPolitics, 2023).

Із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну Румунія прийняла рішення заблокувати канали Russia Today і Sputnik, головні рупори Кремля, а також деякі потенційно небезпечні вебсайти, зокрема profitsmall.com, yourincome.site, citeșteșitu.com, cloudx.ro (Kraiev, 2023, p. 12–13). Говорячи про соцмережі, аналітики відзначили, що Facebook є найпопулярнішим ресурсом, хоча контент проросійських груп і сторінок лише віддзеркалює заяви російських офіційних осіб, поширюючи дописи російських державних ЗМІ та ультраконсервативний, ультраправий і певною мірою православний зміст (Kravchuk & Gerasimchuk, 2022; Vladimirov et al., 2021).

Аналіз наявного дискурсу в Румунії показує, що кінцева мета дезінформації та пропаганди Кремля залишається незмінною протягом періоду до та після повного вторгнення в Україну: підірвати об'єктивну реальність, культивуючи страхи, параною та недовіру до європейських цінностей і солідарності. Однак після початку війни росії проти України з'явилися деякі специфічні інформаційні маніпуляції щодо ультранаціоналістичних настроїв, які доповнювали традиційні наративи. Зокрема, критика України, пацифізм, «українізація» Румунії та антисанкційні тези, які прямо відповідають внутрішньому радикальному дискурсу, стали новими «мантрами» проросійських наративів, які поширюють румунські радикальні популісти та ультраправі політики.

Варто зазначити, що 95,4% румунів демонструють високий рівень обізнаності про війну росії проти України, серед них 79,6% респондентів вважають, що неправдива або оманлива інформація може викликати паніку серед населення Румунії. При цьому лише 63,8% респондентів довіряють джерелам інформації, до яких вони мали доступ з 24 лютого 2022 р. (Marcău et al., 2022).

Найбільш стійкі російські наративи, які поширювалися румунськими ресурсами з 24 лютого 2022 року, можна згрупувати так.

Наратив 1 «Вторгнення росії в Україну почалося через провокації Києва та агресію НАТО» продовжує традиційний підхід Кремля до виправдання своїх дій. Згідно з опитуванням GlobSec 2020 року, НАТО було однією з головних цілей російської дезінформації в Східній Європі, включаючи Румунію. Риторика Кремля про те, що НАТО провокує Росію, розгортаючи військові бази, підтримали 38% проти 37% респондентів (Milo, 2021). Із 24 лютого ця ідея отримала нові «докази» у вигляді викриття існування біолабораторій в українських містах, відмови Заходу визнати наявність у Києві нацистського режиму, а також легітимації референдумів, проведених в окупованих регіонах України, що розповсюджується веб-ресурсами *solidnews.ro*, *ziua.ro*, *România Libertă* (Veridica, 2022a; Veridica, 2022b; Neșuțu, 2022b). Основний меседж цих публікацій спрямований на посилення міжнародного права (наприклад, статті 106 і 107 Статуту ООН) або попередні прецеденти визнання самовизначення (випадок Косово). Крім того, вони намагаються применшити значимість ситуації в Україні, запитуючи «Навіщо весь цей галас навколо референдумів?» у Луганській, Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях, що є менше 0,3% від усіх територій України. Чого прагне Володимир Путін, який уже підкорив понад 100 тисяч квадратних кілометрів? Чи мають ці питання бути головним пріоритетом євroatлантичної спільноти в епоху після «глобального потепління», обурюючись *România Libertă* (Neșuțu, 2022a).

Тим не менш, більшість новин і коментарів про війну росії проти України демонструє загальне звинувачення кремлівської влади у військових злочинах і гуманітарній катастрофі в Україні. Понад 71% румунів вважають росію головним винуватцем війни в Україні, тоді як 87,3% респондентів виступають за покарання та переслідування російських лідерів за їхні військові злочини, скоєні в Україні (Romania Insider, 2022). Твердження про оборону батьківщини та традиційні цінності росії підтримували 41,4% респондентів на початку 2022 р. та лише 24,7% у травні того ж року (Romania Insider, 2022).

Наратив 2 «Ризики, пов'язані з постачанням зброї в Україну», що може спровокувати ескалацію, є серед найбільш поширених у Румунії наративів Кремля. Крім того, думка про можливе залучення Румунії викликає одну з найбільших стурбованостей суспільства. Понад 41% румунів відчувають страх перед подальшою ескалацією та її впливом на румунську державу (Marșău et al., 2022). Незважаючи на тверду та чітку заяву Клауса Йоганніса про те, що Румунія не буде втягнута у військовий конфлікт в Україні (Neagu, 2022), деякі румунські політики (Діана Шошоакє, Міхай Йоан Ласка) активно культивують занепокоєння щодо ризиків військової участі Румунії у війні, готовності румунських військових і поліцейських сил до боротьби на території Румунії або за кордоном (Manu, 2023).

Досить цікавим є той факт, що російські чиновники вимагають від офіційного Бухареста публічно визнати, що вони надсилають Україні не лише гуманітарну допомогу, посилаючись на заяву Мініборони росії про відправлення в Україну приблизно 1500 румунських найманців (Tass, 2022). Ще до 24 лютого 2022 р. деякі ЗМІ пропагували ризик того, що румуни стануть «гарматним м'ясом» у війні з росією, допомагаючи Україні повернути Крим (Gomboș, 2021;

Necșuțu, 2021). Дійсно, ідея можливої участі військових і поліцейських сил Румунії у війні викликає найбільше занепокоєння громадськості – до 41% румунів поділяють страх (Marșău et al., 2022; Manu, 2023).

Основна мета всіх подібних заяв – ввести в оману громадську думку Румунії, переконуючи, що румунських солдатів таємно відправили воювати в Україну. Інший бік цього нарративу та пропаганди полягає в розпалюванні антиукраїнських настроїв у румунському суспільстві.

Наратив 3 «Румунія не хоче війни» також можна назвати ефектом «додаткової вартості» попередніх наративів. У сукупності всі ці та подібні заяви як румунських, так і російських політиків мають створювати благодатне підґрунтя для заяв про нейтралітет Румунії та досягнення миру будь-якою ціною, щоб уникнути втрат з боку румунів. Так, щойно Кремль представив свій список вимог як передумови для мирних переговорів, деякі румунські політики розпочали кампанію за проголошення абсолютного нейтралітету та закликали союзників і партнерів Бухареста негайно почати мирні переговори, пропонуючи «власні проєкти переговорів», що за суттю лише повторювали російські ідеї (Global Focus Report, 2023, p. 4; Necșuțu, 2022a).

Наратив 4 «Занепокоєння щодо територіальних захоплень» є доволі суперечливим, проте популярним серед ультранационалістів і популістів, які знову підняли питання про реалізацію ідеї *România Mare* в таких «сприятливих» умовах. Їхні заяви в основному стосуються Молдови, але багато разів вони поширювалися на відносини Румунії та України, спекулюючи на історичному підґрунті недовіри та незадоволення. Заяви російських офіційних осіб щодо «проєкту Новоросії» лише посилюють занепокоєння Бухареста щодо можливого втручання росії для «захисту» російської меншини, відкриваючи, таким чином, нову зону конфлікту.

За словами неназваного румунського урядовця, Путін не задовольниться захопленням частини України, він хоче «весь пиріг». Тому румунські офіційні особи звертаються до союзників: «Або ви зупините Росію в Україні, або готуйтеся воювати з нею на території НАТО, на території ЄС» (Mahshie, 2022). Це занепокоєння посилюється риторикою Кремля щодо інтеграції Молдови в ЄС як «антиросійського» кроку, погрожуванням втрати суверенітету Молдови через приєднання до ЄС або її «поглинання» Румунією.

Наратив 5 «Наслідки війни для Румунії та її населення» також належить до меседжів, які активно впроваджуються російськими чиновниками (Izvestiia, 05.04.2022; 06.04.2022; 25.04.2022) та повторюються румунськими радикальними медіа, а також є лейтмотивом багатьох виступів і постів ультраправих політиків, які змушені переорієнтувати свою увагу на потенційні негативні наслідки війни для Румунії та внесок України в це. На жаль, цей наратив знайшов вагому підтримку серед румунів: 38,3% із них вважають, що війна росії проти України вплине на їхнє життя, а 44% румунів вважають війну критичною проблемою, тоді як 65% респондентів очікують економічного спаду (Marșău et al., 2022).

Тим не менш Румунія рішуче підтримує санкції ЄС проти росії, оскільки впевнена в необхідності «тотальної блокади» російської держави як інструмента запобігання цій «жахливій війні» в інших країнах. Як стверджує румунський сенатор Флорін Чіту, мова йде не про «наш комфорт сьогодні, але радше про нашу безпеку в майбутньому» (Nine O'clock, 2022a).

Висновки. Суперечливі історичні зв'язки вплинули на сприйняття російської держави як «ворога» в румунському суспільстві, що тільки посилювалося через агресивну та експансивну політику Кремля в останні роки. Така ситуація не сприяла намірам росії виправдати свою політику щодо України як визвольну місію, натомість вимагаючи знайти інші методи та меседжі, які можна більш вдало використати в румунському медійному просторі. На підставі здійсненого дослідження можна зробити висновок, що присутність росії в румунських медіа є досить обмеженою та обережною, уникаючи відкритих пропутінських меседжів. Переважно росія вдається до використання болючих тем, пов'язаних з історією, економікою чи цінностями, з метою розширення внутрішнього розколу в румунському суспільстві, а також для підживлення невдоволення та недовіри до місцевої влади, європейських інституцій і сусідніх країн. Споживачами таких фейкових новин і дезінформації є переважно євроскептики, націоналісти та громадяни з ксенофобськими та расистськими настроями. Прокремлівські політики підживлюють хвилювання, що пов'язані з війною, яка може серйозно вплинути на інтереси та життя громадян Румунії. Таким чином, наративи про вину Києва та Заходу у війні проти України, ризик втягнення румунських військ у війну, що супроводжуються дискусіями про негайний початок мирних переговорів, отримали більше прихильників.

Саме в цьому проявляються приховані цілі дезінформаційної кампанії Кремля в Румунії: посилити та розхитати націоналістичні імпульси, пробудити застарілі стереотипи та недовіру до України з метою завдати шкоди суспільній підтримці Українській державі та українцям у протистоянні агресії росії, посилити незадоволення від війни, що триває, та зменшити обсяги будь-якої допомоги, що надається Україні.

Крім того, вони доповнюють головну мету Кремля в його «боротьбі з колективним Заходом» – підірвати європейську та євроатлантичну позицію румунської влади. Разом із тим ворожість і опозиція Кремля щодо європейської інтеграції Молдови та України не сприяють оборонним наративам росії, тому нагнітання нерелевантних наративів посилює занепокоєння Румунії, що призвело до більшої підтримки членства Румунії в НАТО та ЄС, а також до прагнення посилити військову присутність НАТО в Румунії та Чорному морі.

Очевидним є, що росія не припинить дезінформаційну кампанію, а тільки шукатиме нові больові точки як у різних країнах, так і в Українській державі, аби і надалі тиснути на партнерів України та зменшувати їхню підтримку. Тож виявлення нових тактик та підходів, що Кремль впроваджуватиме в подальшому, вимагає ретельного відстеження для доповнення загальної стратегії України з протидії російській пропаганді та дезінформації конкретними кроками з їхнього спростування та зменшення негативного впливу на міжнародну підтримку.

References [Список використаної літератури]

- Bacon, E. (2015). Putin's Crimea Speech, 18 March 2018: Russia's Changing Public Political Narrative. *Journal of Soviet and Post-Soviet Political and Society*, 1(1), 13–36 [in English].
- Chifu, I., Nantoi, O., and Sushko, O. (2010). The perception of Russia in Romania, Republic of Moldova and Ukraine. București: Editura Curtes Veche, 395 p. [in English].
- Čížik, T. (2018). Russian Information Warfare in Central Europe. In Čížik, T. (ed.) *Information Warfare: New Security Challenge in Europe*, 8–31. Bratislava: Centre for European and North Atlantic Affairs (CENAA) [in English].

- CORECTPolitics. (2023, April 5). Dezvăluiri despre intențiile lui Putin în Ucraina: A răs. *CORECTPolitics*. Retrieved from: <http://www.corectnews.com/politics/dezvalui-despre-inten-tiile-lui-putin-n-ucraina-r-s> [in English].
- Danciu, V. (2023). Disinformation and the balance of power or the reason why Russian information warfare is rampant in democratic states. *The Conservative*, January 25. Retrieved from: <https://www.theconservative.online/disinformation-and-the-balance-of-power-or-the-reason-why-russian-information-warfare-is-rampant-in-democratic-states> [in English].
- Global Focus Report (2023, January 10). Evolution of disinformation and information manipulation in Romania, in the context of the war in Ukraine. Retrieved from: https://www.global-focus.eu/wp-content/uploads/2023/01/L2-Ukraine-War-Disinfo_RO.pdf [in English].
- Gombo, C. (2021, April 8). DISINFORMATION: Romania risks going to war with Russia because of Ukraine. Retrieved from: <https://www.veridica.ro/en/disinformation/disinformation-romania-risks-going-to-war-with-russia-because-of-ukraine> [in English].
- Gómez, R. (2023, February 15). Russian disinformation in Romania: mantras and biases as a method of seduction. Retrieved from: <https://www.theconservative.online/russian-disinformation-in-romania-mantras-and-biases-as-a-method-of-seduction> [in English].
- Górka, S., Gosu, A., Manea, O., Rebegea, C. & Chorabik, Z. (2018). *The historical and current state of Romanian-Russian relations*. Brussels: New Direction – The Foundation for European Reform, 66 p. [in English].
- Griffin, M. (2010). Media images of war. *Media, War & Conflict*, 3(1), 7–41 [in English].
- Gross, P. (2020, June 11). PART II: Pursuing Wickedness: Russia's Disinformation and Propaganda in Romania. Retrieved from: <https://gja.georgetown.edu/2020/06/11/part-ii-pursuing-wickedness-russias-disinformation-and-propaganda-in-romania/> [in English].
- Havlíček, P., Yeliseyev, A. (eds.) (2021). *Disinformation Resilience Index in Central and Eastern Europe in 2021*. Warsaw: EAST Center, 270 p. [in English].
- Hutchings, S., & Szostek, J. (2015). Dominant narratives in Russian political and media discourse during the Ukraine crisis. In Pikulicka-Wilczewska, A., Sakwa, R. (Eds.). *Ukraine and Russia: People, politics, propaganda and perspectives*, 183–196. Bristol, UK: E-International Relations. Retrieved from: <https://www.e-ir.info/2015/04/28/dominant-narratives-in-russian-political-and-media-discourse-during-the-crisis/> [in English].
- Kraiev, A. (2023). *Russian Octopus in the Black Sea Region: Identifying Vulnerable Areas and Strengthening Resilience. Case of Romania*. Kyiv: Foreign Policy Council “Ukrainian Prism”, 20 p. [in English].
- Krastev, I., Leonard, M. (2022). The crisis of European security: What Europeans think about the war in Ukraine. *ECFR Policy Brief*. Retrieved from: <https://ecfr.eu/publication/the-crisis-of-european-security-what-europeans-think-about-the-war-in-ukraine/> [in English].
- Kravchuk, V., Gerasimchuk, S. (2022). *Modern-day Russian propaganda in Romania: current narratives, preferred ways of spreading and the target audience*. Policy brief. Retrieved from: https://dlwqtxts1xzl7.cloudfront.net/97366901/Modern_day_Russian_propaganda_in_Romania-libre.pdf [in English].
- Mahshie, A. (2022, April 6). Repositioning of Russian Forces in Ukraine Creates Nightmare Scenario for Romania. Retrieved from: <https://www.airandspaceforces.com/repositioning-of-russian-forces-in-ukraine-creates-nightmare-scenario-for-romania/> [in English].
- Maksymenko, I., Maystrenko, Y. (2017). The South-Eastern Europe and Western Balkans in the Ukrainian Foreign Policy. *Strategic Culture and Foreign Policy of Ukraine*. In Koval, I., Brusylivska, O., Dubovyk, V. (Eds.) Odesa: Odesa I. I. Mechnikov National University, 204–226 [in Ukrainian]. [Максименко І.В., Майстренко Ю.І. Південносхідний та західнобалканський напрямки зовнішньої політики України. *Стратегічна культура та зовнішня політика України* / під заг. ред. І.М. Ковалю, О.І. Брусилівської, В.А. Дубовика. Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. С. 204–226.]
- Manu, C. (2023, March 8). FAKE NEWS: Romania is preparing to join the war. Retrieved from: <https://www.veridica.ro/en/fake-news/fake-news-romania-is-preparing-to-join-the-war> [in English].
- Marcău, F.C., Peptan, C., Gorun, H.T., Băleanu, V.D., Gheorman, V. (2022, July 29). *Analysis of the impact of the armed conflict in Ukraine on the population of Romania*. DOI: 10.3389/fpubh.2022.964576 [in English].
- Milo, D. (2021). The image of Russia in Central & Eastern Europe and the Western Balkans Russia: Mighty Slavic brother or hungry bear next-door? *GLOBSEC* [in English].
- Miskimmon, A. & O'Loughlin, B. (2017). Russia's Narratives of Global Order: Great Power Legacies in a Polycentric World. *Politics and Governance*, 5(3), 111–120 [in English].
- Miskimmon, A. O'Loughlin, B., Roselle, L. (2012). Forging the World: Strategic Narratives and International Relations [in English].
- Moga, T.L. (2018). Romania. In Yeliseyev, A., Damarad, V. (eds). *Disinformation Resilience in Central and Eastern Europe*, 265–280. Kyiv [in English].

- Neagu, B. (2022, February 25). Romania Will Not Be Drawn Into Ukraine Conflict, Says President. Retrieved from: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/romania-will-not-be-drawn-into-ukraine-conflict-says-president/ [in English].
- Necșuțu, M. (2021, October 13). FAKE NEWS: Romania Will Deploy Military Forces Under EU Command to Crimea. Retrieved from: <https://www.veridica.ro/en/fake-news/fake-news-romania-will-deploy-military-forces-under-eu-command-to-crimea> [in English].
- Necșuțu, M. (2022a, March 14). PRO-RUSSIA PROPAGANDA: Romania Needs to Proclaim Its Neutrality. Retrieved from: <https://www.veridica.ro/en/fake-news/pro-russia-propaganda-romania-needs-to-proclaim-its-neutrality> [in English].
- Necșuțu, M. (2022b, September 30). FAKE NEWS: The Referendums Held in Occupied Ukraine Are Legitimate, And Russia's Military Strength Overpowers the West's. Retrieved from: <https://www.veridica.ro/en/fake-news/fake-news-the-referendums-held-in-occupied-ukraine-are-legitimate-and-russias-military-strength-overpowers-the-west> [in English].
- Nine O'clock. (2022a, April 26). Senate's Citu: There Is A Need for a Total Blockade Against Russia So That This Terrible War Cannot Occur in Other Countries [in English].
- Nine O'clock. (2022b, May 23). Avangarde Poll: 64 pct of Romanians Perceive Russia as Enemy, 44% Say War in Ukraine Is Critical Issue [in English].
- Povidolennia. <https://iz.ru/> [in Russian]. [Повідомлення. URL: <https://iz.ru/> (дата звернення: 25.06.2023).]
- Rebegea, C. (2017, March 23). The Black Sea as a Battleground for the Information Warfare: a View from Bucharest. *The Black Sea Strategy Papers* [in English].
- Romania Insider (2022, June 3). Survey: Seven In Ten Romanians Hold Russia Accountable for the War in Ukraine [in English].
- Rumer, E. & Sokolsky, R. (2022, May). Russia's National Security Narrative: All Quiet on the Eastern Front. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/2022/05/23/russia-s-national-security-narrative-all-quiet-on-eastern-front-pub-87185> [in English].
- Simons, G. (2006). The Use of Rhetoric and the Mass Media in Russia's War on Terror. *The Journal of Post-Soviet Democratization*, 14(4), 579–600 [in English].
- Shentov, O., Stefanov, R., Galev, T. (eds.) (2021). Countering Kremlin's media influence in Europe. Patterns of anti-democratic messaging, disinformation responses, and resilience assets. Center for the Study of Democracy <https://csd.bg/publications/publication/countering-kremlins-media-influence-in-europe/> [in English].
- Soldokyy, S., Racheru, I. (2016). Foreign Policy Audit: Ukraine-Romania. Kyiv: Institute of World Politics, 44 p. [in Ukrainian]. [Солодкий С., Рахеру І. Аудит зовнішньої політики: Україна – Румунія. Київ : Інститут світової політики, 2016. 44 с.]
- Strategie Națională de Apărare. Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare (2010). București. Retrieved from: https://www.cdep.ro/caseta/2010/08/31/hp100622_CSAT.pdf [in Romanian]. [Strategie Națională de Apărare. Pentru o Românie care garantează securitatea și prosperitatea generațiilor viitoare. București, 2010. URL: https://www.cdep.ro/caseta/2010/08/31/hp100622_CSAT.pdf (дата звернення: 25.06.2023).]
- TASS (2022, April 17). Russia says Kiev regime employed 6,824 foreign mercenaries since special operation started. Retrieved from: https://tass.com/defense/1438799?utm_source=ziare.com&utm_medium=referral&utm_campaign=ziare.com&utm_referrer=ziare.com [in English].
- Terracino, J.B., & Matasick, C. (2022, November 3). Disinformation and Russia's War of Aggression Against Ukraine: Threats and Governance Responses, OECD Policy Responses: Ukraine. Talking the Policy Challenges. Retrieved from: <https://read.oecd.org/10.1787/37186bde-en?format=pdf> [in English].
- The National Defense Strategy 2015–2019. A Strong Romania within Europe and the World. Retrieved from: <https://eda.europa.eu/docs/default-source/Defence-Procurement-Gateway/national-defense-strategy-2015---2019.pdf> [in English].
- The National Defense Strategy 2020–2024. Together for a Safe and Prosperous Romania in a World Marked by New Challenges. The official website of the President of Romania. Retrieved from: https://www.presidency.ro/files/userfiles/National_Defence_Strategy_2020_2024.pdf [in English].
- Tibrigan, N. (2022). Russia's new information war is digital nationalism. Retrieved from: <https://dcnglobal.net/posts/article/russias-new-information-war-is-digital-nationalism> [in English].
- Trading Economics (2023). Romania Exports By Country. Retrieved from: <https://tradingeconomics.com/romania/exports-by-country> [in English].
- Ventsel, A., Hansson, S., Madisson, M.-L., & Sazonov, V. (2021). Discourse of Fear in Strategic Narratives: The Case of Russia's Zapad War Games. *Media, War & Conflict*, 14(1), 21–39 [in English].
- Veridica. (2022a, March 8). WAR IN UKRAINE: Anti-Ukrainian Narratives in Romania. Among the Sources, Anti-vaxxers and People Previously Promoted by the Kremlin's Mouthpiece, Sputnik. Retrieved from:

- <https://www.veridica.ro/en/analyses/war-in-ukraine-anti-ukrainian-narratives-in-romania-among-the-sources-anti-vaxxers-and-people-previously-promoted-by-the-kremlins-mouthpiece-sputnik> [in English]. Veridica (2022b, October 4). FAKE NEWS: The UN Charter Allows Russia to Attack Ukraine in Order to Combat Nazism. Retrieved from: <https://www.veridica.ro/en/fake-news/fake-news-the-un-charter-allows-russia-to-attack-ukraine-in-order-to-combat-nazism> [in English].
- Vladimirov, M., Gerganov, A., Stefanov, R., Zamfr, R., Iavita, V. (2021). Influence of pro-kremlin public pages in Bulgaria's and Romania's Facebook ecosystem. *Global Focus*. Retrieved from: <https://www.global-focus.eu/2021/06/fluence-of-pro-kremlin-public-pages-in-bulgarias-and-romanias-facebook-ecosystem/> [in English].

Стаття надійшла до редакції 27.06.2023

Maksymenko I. V.

Department of International Relations of the Faculty of International Relations,
Political Science and Sociology,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
r. 32, Frantsuzkyi blvd, 24/26, Odesa, 65082, Ukraine

RUSSIAN DISINFORMATION CAMPAIGN IN ROMANIA: QUO VADIS, KREMLIN?

Summary

Disinformation and propaganda are recognized as an equal tool of Russia's foreign policy and hybrid wars as other methods of coercion and intimidation. Ukraine was one of the main objects for the implementation of this method of the Kremlin's foreign policy. At the same time, other Central and Eastern European states also are feeling informational pressure due to the spread of disinformation and narratives that were supposed to justify the actions of the Russian state and its aggression against individual states. Romania, which borders Ukraine and became a neighbor of the Russian Federation after the illegal annexation of the Crimean Peninsula, became one of the important objects of the Kremlin's disinformation and propaganda. The article is devoted to the study of the peculiarities of the Russian disinformation campaign in Romania, which openly demonstrates its anti-Russian sentiments. The existing discourse on the narratives and misinformation of the Kremlin in the countries of Central and Eastern Europe emphasizes that in recent years, Russia has begun to change approaches in each country, using the peculiarities of the regional context and internal situation to achieve its own goals. The purpose of the article is to identify the main messages distributed by Russian resources in the Romanian information space in order to determine the exact goals pursued by the Kremlin in this country. The application of a combination of qualitative methodology methods, such as the case study method, content analysis of documents and scientific works, as well as discourse analysis of information resources, allows us to provide answers to the following search tasks: to reveal the peculiarities of the perception of Russia in Romania; identify the main sources of dissemination of pro-Russian theses and information in the Romanian media; to analyze the narratives cultivated in the Romanian information space, with an interpretation of their real tasks and an assessment to what extent they can influence public opinion. The conclusions summarize the results of the study, indicating which are the direct and indirect Kremlin's goals by spreading certain messages and narratives.

Key words: Romania, Russia, disinformation, narrative, war.